

ЗАДЪЛЖЕНИЕ ЗА ПОДАВАНЕ НА СТАНДАРТЕН ОДИТЕН ФАЙЛ ЗА ДАНЪЧНИ ЦЕЛИ В БЪЛГАРИЯ

Христо Досев

Дипломиран експерт-счетоводител

Регистриран одитор

Управляващ съдружник в „Досеви – консултации и одит“ ООД и в „Търтей консулт“ ООД – Габрово

Ключови думи:	Резюме
Стандартен одитен файл за данъчни цели SAF-T НАП Закон за счетоводството ДОПК Глава осма „б“ ЗДДС Малки, средни, големи предприятия ОИСП Закон за държавния бюджет на Република България за 2025 г. Нетни приходи от продажби Постъпленията по сметки на НАП Възстановените суми за данъци и осигурителни вноски	България става поредната държава, която въвежда задължението за подаване на стандартен одитен файл за данъчни цели (SAF-T), с което става една от 64-те държавни администрации, които ще извършват дигитална трансформация на своите данъчни системи. Стандартът е разработен от Организацията за икономическо сътрудничество и развитие (ОИСП) и по опита на страни като Румъния, Португалия и Полша с въвеждането на този механизъм НАП цели да осъществи навременна комуникация с данъкоплатците, по-ефективно справяне с управлението на риска за фиска, намаляване на административната тежест за бизнеса, повишаване на доброволното спазване на приложимото данъчно законодателство и доброволното плащане на дължимите налози. В настоящата статия ще разгледаме въпросите, свързани с регламентирането и първоначалното влизане в сила на задължението за подаване на SAF-T в България, уредено в ДОПК, както и някои специфични особености при определяне категорията предприятия по реда на Закона за счетоводството, които имат пряко отношение към задължението за първоначално подаване на стандартен одитен файл в периода 2026 – 2030 г. от страна на отчитащите се предприятия.

Въведение

Когато вносителят на законопроекта за изменение на чл. 123, ал. 10 от ЗДДС в лицето на Министерски съвет оттегли своето предложение, съществена част от счетоводителите си отдъхнаха от обстоятелството, че на тях няма да се налага допълнително да декларират пред НАП по тримесечие общата сума на наличните дълготрайни активи към края на съответното календарно тримесечие, оценени по цена на придобиване, и общата сума

на наличните материални запаси, оценени в съответствие с приложимите счетоводни стандарти. По неписано правило, когато една недолюбвана промяна не се реализира, това автоматически не означава, че бъдещето изглежда „по-светло“. Нещо подобно се случи и с практикуващите счетоводители, след като една промяна в ЗДДС не се реализира, за сметка на едно нововъведение в ДОПК, което на практика най-вероятно ще надмине очакванията на предприятията за намаляване на административната тежест и за добра комуникация с органите по приходите.

Когато авторът пише по настоящата тема, изхожда единствено от теоретичната част на приложимото законодателство, посредством която се въвежда този нов момент на обмяна на счетоводна информация между предприятията и НАП. Със сигурност при поетапното реализиране на тази идея ще възникнат нови и неочаквани „подводни камъни“, които могат да преобърнат нашите представи за сложността на проблема, разглеждан в изложението по-долу. Липсата на практика и на задълбочени технически познания за това какво и по какъв начин НАП ще черпи данни от счетоводната система на предприятията, може за в бъдеще да бъде повод да направим нови анализи и коментари по темата.

Приходната ни агенция, която има за цел да изгражда такава данъчна система, която да следва принципите на Организацията за икономическо сътрудничество и развитие (ОИСР), в крайна сметка следва да осъществява такива действия, водещи до подобряване събираемостта на данъците и повишаване на тяхното постъпление в републиканския бюджет. Подобна идея е немислимо да се реализира, ако липсва успешна комуникация с данъкоплатците. За целта НАП е разработила стратегия за внедряване на международния стандарт за събиране на счетоводни данни от големите и средни данъкоплатци в унифициран формат на базата на Стандартен одитен файл за данъчни цели (SAF-T¹), който е разработен от ОИСР. По този начин НАП се надява да постигне по-ефективно справяне с управлението на риска за фиска както на национално, така и на европейско ниво. Очакванията от въвеждането на задължението за подаване на стандартен одитен файл за данъчни цели (SAF-T) в България се свързва с намаляване на административната тежест за предприятията и повишаване на доброволното спазване на приложимото данъчно законодателство и доброволното плащане на дължимите налози.

В своя план за поетапно внедряване на стандартният одитен файл за данъчни цели (SAF-T) в България, който е публикуван на официалната интернет страница на НАП², се предвижда въвеждането на нова електронна услуга за приемане на данните за икономическата дейност и счетоводната отчетност на задължените лица в стандартизирания формат. Структурата, формата, съдържанието и начина на подаване на стандартния одитен файл за данъчни цели ще бъдат утвърдени със заповед на изпълнителния директор на НАП, като проектите на заповедта, заедно с приложимата към нея документация, считано от 09.05.2025 година, бяха достъпни на

¹ Standard Audit File for Tax Purposes

² https://nra.bg/wps/portal/nra/actualno/nap_zapochva_vnedrjavaneto_na_mezhdunarodnia_standart_zh_schetovodno_otchitane_saf-t

официалната интернет страница на НАП за тяхното 30-дневно обществено обсъждане (в срок до 09.06.2025 година) на следните адреси:

- заповед за определяне реда и формата за подаване на стандартен одитен файл за данъчни цели (SAF-T);
- XSD-схема на Стандартен одитен файл за данъчни цели и примерен XML-файл;
- описание в табличен вид на елементите в секциите и подсекциите на файла и приложимите номенклатури;
- указания относно структурата и съдържанието на файла и начина за докладване на различните секции от него.

С подлагането на обществени консултации на проекта на въпросната заповед НАП желае в най-голяма степен да си подсури и гарантира своевременно информираност, публичност, откритост, прозрачност, достъп до информация и участие на обществеността за постигане на обществено съгласие и подкрепа в процеса на издаване и публикуване на заповедта. Стратегията на НАП включва от началото на месец юли 2025 година да стартира шестмесечно пилотно тестване на процеса по подаване на SAF-T, като в него ще бъдат поканени дружества, регистрирани в ТД на НАП „Големи данъкоплатци и осигурители“. Тези избрани дружества ще могат доброволно да подават в уговорения шестмесечен пробен период стандартен одитен файл за данъчни цели (SAF-T). НАП смята, че по този начин комуникацията между данъкоплатците и приходна администрация ще положи основите на нов начин на работа, обвита в дух на разбирането за партньорския подход. С тези си стъпки НАП желае да надгради доверието между приходната администрация и нейните клиенти, тъй като ще се уповава на прозрачност и стандартизираност в комуникацията между двете заинтересовани страни. Според стратегията на НАП за въвеждане на SAF-T в България предимствата на този начин на отчитане са по-добра, по-фокусирана и навременна комуникация между данъкоплатците и приходната агенция.

В крайна сметка въвеждането на SAF-T в България се смята за поредната стъпка, посредством която приходната администрация ще се присъедини към останалите 64 държави по света (като Португалия, Румъния и Полша), приели унифицирания стандарт за счетоводно отчитане на ОИСР, където са стигнали до изводите, че ползите от подобна унифицирана комуникация вече дават положителни резултати.

Целта на настоящата разработка е да разясни на практикуващите счетоводители как и по какъв начин на практика България ще се присъедини към останалите 64 държави по света и ще въведе поэтапното задължение за предоставяне на стандартен одитен файл за данъчни цели. Ще посочим ясно и недвусмислено кои данъчно задължени лица ще бъдат задължени да подават SAF-T, като ще посочим и при кои обстоятелства част от предприятията няма да бъдат задължени да подават SAF-T. След като изясним каква информация ще съдържа стандартният одитен файл за данъчни цели, ще разгледаме сроковете за подаване на SAF-T и съответно реда за коригиране на вече подадената в НАП информация от база с данни. Представяйки в хронологичен ред момента на първоначално възникване на

задължението за подаване на стандартен одитен файл за данъчни цели, който се предвижда да става на пет етапа в периода 2026 – 2030 година, ще обърнем специално внимание на определяне на критериите, на които трябва да отговарят задължените лица, тъй като за отделните етапи са налице специфики, предвид промяната на нормативната база в лицето на Закона за счетоводството, наложена от имплементиране на разпоредбите на Делегирана директива (ЕС) 2023/2775 в националното ни законодателство, считано от 06 юли 2024 година.

Изложение

Посредством Закона за държавния бюджет на Република България за 2025 г., приет на 21 март 2025 година от Народното събрание и обнародван в ДВ, бр. 26 от 27.03.2025 година, бе приета нова глава осма „б“ в Данъчно-осигурителният процесуален кодекс (ДОПК), с която за първи път в България се регламентира задължението за подаване на стандартен одитен файл за данъчни цели (SAF-T). Нормативната уредба е разписана в ДОПК в три основни члена, както следва:

- Член 71з от ДОПК въвежда задължението за подаване на стандартен одитен файл за данъчни цели и определя кръга от задължените лица, до които ще се отнася това ново задължение.

- Член 71и от ДОПК регламентира самото съдържание на стандартния одитен файл за данъчни цели. Тук се изброява цялата информация, която предприятията в крайна сметка ще подават на НАП посредством SAF-T.

- Член 71к от ДОПК регламентира сроковете и начина на подаване на стандартния одитен файл за данъчни цели.

С това като цяло се изчерпва цялата нормативна база, уреждаща въвеждането на SAF-T в България, като само можем да допълним, че в чл. 277а от ДОПК се регламентират административните санкции, които могат да бъдат налагани на данъчно задължените лица, ако не изпълняват своите задължения, регламентирани в чл. 71з, чл. 71и, чл. 71к от ДОПК.

От съществена важност е текстът на § 17 от ПЗР към Закона за държавния бюджет на Република България за 2025 година, тъй като посредством него се регламентира поэтапното задължение за първоначално подаване на стандартен одитен файл за данъчни цели по реда на глава осма „б“ от Данъчно-осигурителния процесуален кодекс в периода 01.01.2026 – 01.01.2030 година.

В следващите редове, стъпвайки на нормативните текстове на ДОПК, ще се опитаме да отговорим най-общо на основните въпроси *Кой, Какво, Кога* и *Как* следва да подава информация към НАП.

Кой ще подава SAF-T?

Чл. 71з, ал. 1 от ДОПК регламентира, че стандартен одитен файл за данъчни цели (SAF-T) ще подават предприятията по смисъла на чл. 2 от Закона за счетоводството (ЗСч). Тоест това са: търговците по смисъла на Търговския закон, включително клоновете на чуждестранните търговци;

местните юридически лица, които не са търговци; бюджетните предприятия; консорциумите по смисъла на Търговския закон, дружествата по Закона за задълженията и договорите, съвместните предприятия и други обединения, базирани на договорни отношения, по които страните имат права върху нетните активи; фондовете за извършване на плащания и осигурителните каси по смисъла на Кодекса за социално осигуряване; търговските представителства и чуждестранните юридически лица, които осъществяват стопанска дейност в Република България чрез място на стопанска дейност, с изключение на случаите, когато стопанската дейност се осъществява от чуждестранно лице от държава – членка на Европейския съюз, или от друга държава – страна по Споразумението за Европейското икономическо пространство, единствено при условията на свободно предоставяне на услуги.

Вземайки под внимание изключенията в чл. 71з, ал. 2 от ДОПК, стандартен одитен файл за данъчни цели **не подават** следните предприятия:

• **микропредприятия** по смисъла на чл. 19, ал. 1 от ЗСч, **които не са регистрирани по ЗДДС**.

• местните юридически лица, които не са търговци (ЮЛНЦ), при условие че не извършват дейност по смисъла на чл. 1 от Търговския закон;

• бюджетните предприятия;

• фондовете за извършване на плащания и осигурителните каси по смисъла на Кодекса за социално осигуряване; и

• търговските представителства.

Нашият синтезиран отговор на въпроса *Кой ще подава SAF-T?* ще има следния обобщаващ отговор:

Стандартен одитен файл за данъчни цели (SAF-T) ще подават **малките, средните и големите предприятия – търговци по смисъла на ТЗ; микропредприятия, които имат регистрация по ЗДДС (без значение на какво основание от ЗДДС е регистрацията)**; ЮЛНЦ които осъществяват и стопанска дейност през отчетният период, като обстоятелството дали тези предприятия не са осъществявали дейност през отчетният период по смисъла на § 1, т. 30 от ЗСч³, няма да окаже влияние на задължението за подаване на SAF-T.

Какво представлява SAF-T?

Чл. 71и, ал. 1 от ДОПК определя, че стандартният одитен файл за данъчни цели (SAF-T) съдържа данни относно икономическата дейност и счетоводната отчетност на задълженото по чл. 71з лице. Подробна разбивка

³ „Предприятия, които не са осъществявали дейност през отчетния период“ са предприятия, за които едновременно са налице следните условия: през отчетния период не са извършвали сделки по чл. 1, ал. 1 от Търговския закон; през отчетния период не са възникнали условия да бъде признат приход съгласно Закона за счетоводството и приложимите счетоводни стандарти; не са осъществявали дейност, свързана с инвестиции, производство и/или продажба; не са осъществявали покупка на стоки и услуги с цел получаване на доходи и печалби.

на данните е дадена в чл. 71и, ал. 2 от ДОПК, според който съдържанието на стандартния одитен файл за данъчни цели включва:

1. идентификационни данни на задълженото лице, за което се подава информацията, и на действителния му собственик;
2. данни от счетоводната отчетност на задълженото лице, включително за счетоводни сметки, движения и салда по тях, за счетоводни операции в хронологичен ред, прилагани данъчни ставки и начислени данъци;
3. информация от документите за покупки и продажби, включително данни за клиенти и доставчици;
4. данни за плащанията, включително за начина на плащане;
5. информация за дълготрайните активи, включително наличности, движения и начислени счетоводни и данъчни амортизации;
6. информация за материалните запаси, включително наличности и движения;
7. номенклатури за стандартизиране на подаваната с файла информация;
8. технически данни за подавания файл и софтуера, източник на данните във файла.

Със сигурност трябва да имаме предвид, че практическото изпълнение на съдържанието на SAF-T ще се осъществи посредством техническото изпълнение на XSD-схема на Стандартен одитен файл за данъчни цели и примерен XML-файл, което, за съжаление, няма как да можем да коментираме, тъй като нямаме познания в тази област.

Кога се подава SAF-T?

Съобразявайки се с изискванията на чл. 71к, ал. 1 от ДОПК, стандартен одитен файл за данъчни цели (SAF-T) ще се подава ежесечно **до 14-о число на месеца, следващ месеца, за който се отнася информацията** (тоест в срока за подаване на месечната справка-декларация по ЗДДС), с изключение на информацията за наличности и движение на дълготрайни активи и материални запаси. Изрично в чл. 71к, ал. 2 и ал. 3 се конкретизира, че:

- информацията за наличности и движение на **дълготрайни активи** (тоест ДМА, ДНМА, дългосрочни финансови активи, инвестиционни имоти, отсрочени данъци, вкл. и предоставени аванси и дълготрайни активи в процес на изграждане) **ще се подава в срока за подаване на годишната данъчна декларация по чл. 92 от ЗКПО** (тоест в срок до 30 юни на следващата година);

- информацията за наличности и движение на **материални запаси** (тоест суровини, материали, незавършено производство, продукция, стоки, вкл. и предоставени аванси за придобиване на материални запаси) **ще се подава само при поискване от органа по приходите в определен от него срок.**

Съгласно чл. 71к, ал. 5 от ДОПК при възникване на задължение за подаване на стандартен одитен файл за данъчни цели (с изключение на първоначалното влизане в сила на глава осма „б“ от ДОПК в периода 2026 – 2030 година) предприятията няма да подават информация **за първите шест месеца**. Тоест ако задължението за подаване на стандартния одитен файл за данъчни цели възниква на 1 март 2031 година, например *през месец март 2031 година микропредприятие се регистрира по ЗДДС* – то няма да подава SAF-T от март 2031 година до август 2031 година и ще започне да подава стандартен одитен файл за данъчни цели считано от 1 септември 2031 година – в срок до 14 октомври 2031 година.

Съгласно изискването на чл. 71к, ал. 6 от ДОПК след изтичането на шестмесечния гратисен срок в подадените стандартни одитни файлове за следващите шест месеца могат да бъдат правени корекции. Корекция на подаден файл се извършва чрез подаване на нов файл за съответния период. Срокът за подаване на съответния стандартен одитен файл се счита за спазен, когато нов файл е подаден до изтичането на срока за подаване на стандартен одитен файл за седмия месец.

Съгласно чл. 71з, ал. 8 от ДОПК задължението за подаване на стандартен одитен файл отпада от 1 януари на годината, следваща годината, през която задълженото по чл. 71з, ал. 1 от ДОПК лице престане да отговаря на изискванията за задължено лице, подаващо SAF-T по смисъла на ДОПК.

Как се подава SAF-T?

Чл. 71к, ал. 4 от ДОПК определя, че подаването на стандартния одитен файл за данъчни цели (SAF-T) ще става по електронен път с квалифициран електронен подпис по ред и във формат, определени със заповед на изпълнителния директор на НАП. При подаване на файла и установяване на несъответствия между формата и съдържанието на подадената информация и изискванията за попълването на стандартния одитен файл за данъчни цели, по силата на чл. 71к, ал. 7 от ДОПК, **лицето ще се уведомява да отстрани несъответствията в 7-дневен срок**. При неотстраняване на несъответствията в определения срок стандартният одитен файл ще се счита за неподаден.

Санкции за неспазване на изискванията на глава осма „б“ от ДОПК

Чл. 277а, ал. 1 от ДОПК предвижда за неподаване при поискване от орган по приходите или неподаване в срок на стандартен одитен файл за данъчни цели (SAF-T) налагане на глоба в размер от 500 до 2 000 лева – за физическите лица, или имуществена санкция в размер от 5 000 до 15 000 лева – за юридическите лица и едноличните търговци. При повторно нарушение чл. 277а, ал. 2 от ДОПК предвижда налагане на глоба в размер от 1 000 до 4 000 лева – за физическите лица, или имуществена санкция в размер от 10 000 до 30 000 лева – за юридическите лица и едноличните търговци.

Независимо от наложените санкции, по силата на чл. 277а, ал. 3 от ДОПК, задълженото лице, което не е подало стандартен одитен файл за данъчни цели, ще трябва да предостави файла по искане на орган по приходите. За непредоставяне на стандартния одитен файл по искане, съгласно чл. 277а, ал. 3 от ДОПК, ще се налагат глоби или имуществени санкции в размерите, посочени в чл. 277а, ал. 1 и ал. 2 от ДОПК.

Първоначалното влизане в сила на изискванията на глава осма „б“ от ДОПК в периода 2026 – 2030 година за подаване на стандартен одитен файл за данъчни цели (SAF-T)

Съгласно § 17, ал. 1 от ПЗР на Закона за държавния бюджет на Република България за 2025 година **задължението за първоначално подаване** на стандартен одитен файл за данъчни цели (SAF-T) възниква на пет етапа, както следва:

Първи етап от 1 януари 2026 г. – за предприятия, които са **големи предприятия** по смисъла на чл. 19, ал. 1 от Закона за счетоводството **към 31 декември 2023 г.** и отговарят на поне едно от следните условия:

а) нетните приходи от продажби **за 2023 г.** са над 300 000 000 лв. Съгласно § 1, т. 11 от ДР на ЗСч „*нетни приходи от продажби*“ са сумите от продажба на продукция, стоки и услуги, намалени с търговските отстъпки, данъка върху добавената стойност и други данъци, пряко свързани с приходите. Тоест при определянето на този критерий предприятията не следва да включват реализираните приходи от продажба на ДМА, ДНМА и инвестиционни имоти; продажба на суровини и материали, които се влагат в производството на продукция; продажба на незавършено производство; приходи от финансираня; приходи от лихви и други финансови приходи; положителни разлики и преоценка на финансови активи, инвестиционни имоти, биологични активи и селскостопанска продукция; положителни разлики от промяна на валутни курсове; излишъци на активи; безвъзмездно получени активи; приходи от отписване на задължения (пасиви); приходи от неустойки и застрахователни обезщетения; увеличение на запасите от продукция и незавършено производство;

б) **през 2023 г.** постъпленията по сметки на Националната агенция за приходите от данъци и осигурителни вноски, намалени с възстановените суми за данъци и осигурителни вноски, са над 3 500 000 лв. Тук следва да се вземат предвид **платените през 2023 година** социални и здравни осигуровки, които плаща предприятието; корпоративни данъци, вкл. и авансовите вноски за корпоративни данъци ДДС по месечна справка-декларация, както ДДС при внос по митническа декларация; данъци при източника по чл. 194 от ЗКПО, удържани от доходите на чуждестранните лица; данъци върху разходите по чл. 204, ал. 1 от ЗКПО (представителни разходи, социални разходи в натура, разходите за вноски (премии) за допълнително доброволно осигуряване, за доброволно здравно осигуряване и за застраховки „Живот“, разходите за ваучери за храна на електронен носител, разходи в натура, предоставени за лично ползване); алтернативни данъци; данъци върху хазартната дейност; данъци върху дейността от опериране на кораби; допълнителен данък и национален допълнителен данък при облагане на многонационалните и големите национални групи

предприятия; данъци върху доходите на местни и чуждестранни физически лица, удържани от предприятията по реда на ЗДДФЛ (ДОД, дивиденди, ликвидационни дялове и др.). В изчисленията **не влизат платените данъци по реда на ЗМДТ** (данък върху недвижими имоти, данък върху наследства и дарения, данък върху превозните средства, туристически данък, патентен данък, данък върху таксиметров превоз на пътници, такси за битови отпадъци и др.п.). Сумата на възстановените данъци ще се определи като сбор от действително платените от НАП данъци в полза на данъчно задължените лица – например възстановеното ДДС на предприятията. Тоест прихванатите данъчни задължения няма да окажат влияние на определяне на този показател, тъй като в крайна сметка следва да се изчисли превишението на платените към НАП данъци и осигуровки над възстановените от НАП данъци.

Втори етап от 1 януари 2027 г. – за предприятия, които са **големи, средни или малки предприятия** по смисъла на чл. 19, ал. 1 от ЗСч **към 31 декември 2024 г.** и отговарят на поне едно от следните условия:

- а) нетните приходи от продажби **за 2024 г.** са над 300 000 000 лв.;
- б) **през 2024 г.** постъпленията по сметки на Националната агенция за приходите от данъци и осигурителни вноски, намалени с възстановените суми за данъци и осигурителни вноски, са над 3 500 000 лв.

Трети етап от 1 януари 2028 г. – за предприятия, които са **големи, средни или малки предприятия** по смисъла на чл. 19, ал. 1 от ЗСч **към 31 декември 2025 г.** и отговарят на поне едно от следните условия:

- а) нетните приходи от продажби **за 2025 г.** са над 15 000 000 лв.;
- б) **през 2025 г.** постъпленията по сметки на Националната агенция за приходите от данъци и осигурителни вноски, намалени с възстановените суми за данъци и осигурителни вноски, са над 1 500 000 лв.

Четвърти етап от 1 януари 2029 г. – за предприятията, **които към 31 декември 2026 г. са големи, средни или малки предприятия** по смисъла на чл. 19, ал. 1 от ЗСч.

Пети етап от 1 януари 2030 г. – за всички останали предприятия, обхванати в чл. 71з, ал. 1 от ДОПК и непосочени в т. 1 – 4 по-горе.

Извод: От 1 януари 2030 година всички предприятия (микро-, малки, средни и големи), които са регистрирани по ЗДДС, без значение на какво основание, ще подават стандартен одитен файл за данъчни цели (SAF-T). Това ще важи дори и за предприятия, които не са осъществявали дейност през отчетния период по смисъла на § 1, т. 30 от ДР на ЗСч, но са регистрирани по ЗДДС.

При това първоначално влизане в сила на задължение за подаване на стандартен одитен файл за данъчни цели **по години** (от 2026 до 2030 г.) предприятията ще имат право да правят корекции на подадения SAF-T за първите шест месеца – тоест за периода от януари до юни. Корекция на подаден файл се извършва чрез подаване на нов файл за съответния период. Сроктът за подаване на съответния стандартен одитен файл се счита за спазен, когато нов файл е подаден до изтичането на срока за подаване на стандартен одитен файл за седмия месец. Тоест корекции за периода от

януари до юни могат да се правят до срока за подаване на стандартния одитен файл за месец юли, който се подава от 1 август до 14 август.

Специфични моменти при определяне на категории предприятие към 31 декември 2023 година и 31 декември 2024 година

Определянето на категориите предприятие, приложимо към първия етап от въвеждане и първоначално възникване на задължението за подаване на SAF-T, се различава от механизма за определяне на категориите предприятие, приложими към вторият етап на въвеждане на SAF-T в България. Причината за това е, че за първия етап категориите предприятие се установяват към 31.12.2023 година, когато имаме едни критерии по смисъла на чл. 19 от ЗСч, докато за вторият етап определянето на категориите предприятия се установява към 31.12.2024 година, след като са влезли в сила промените в чл. 19 от ЗСч, с който критериите за определяне на категорията предприятия са променени. Ето защо в следващите редове ще обясним на данъчно задължените лица как следва да определят категорията предприятие с оглед на възникване на първоначалното задължение за подаване на стандартен одитен файл за данъчни цели.

Прилагайки съответните изисквания на чл. 19 от ЗСч към всеки един отчетен период, следва да отбележим, че критериите за определяне на едно предприятие като голямо към 31.12.2023 година са различни от тези, които го квалифицират като голямо предприятие към 31.12.2024 година. Причината за това са приетите с ДВ, брой 72 от 27 август 2024 година изменения в счетоводния закон, влизащ в сила считано от 6 юли 2024 година, с които на практика се имплементираха разпоредбите на Делегирана директива (ЕС) 2023/2775 в националното ни законодателство⁴. Предвид инфлацията, размера на финансовите показатели по отношение на балансовата стойност на активите и нетните приходи от продажби на ниво Европейското законодателство, в лицето на Делегирана директива (ЕС) 2023/2775, показателите за определяне на категориите предприятия по смисъла на чл. 19 от ЗСч се увеличиха с 25%.

Голямо предприятие **към 31.12.2023 година** е това, което към 31 декември на текущия отчетен период е превишило минимум два от следните три показателя:

1. балансова стойност на активите – **38 000 000 лева**;
2. нетни приходи от продажби – **76 000 000 лева**;
3. средна численост на персонала за отчетния период – 250 души.

Независимо от обстоятелството, че за да се класифицира дадено предприятие в една от категориите, регламентирани в чл. 19 от ЗСч, се изисква да се наблюдават показателите за балансова стойност на активите, нетни приходи от продажби и средна численост на персонала за отчетния период към 31 декември на съответната година, преминаването от една категория предприятие в друга категория предприятие става плавно.

⁴ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/BG/TXT/?uri=CELEX%3A32023L2775>

Законодателят е регламентирал в чл. 20, ал. 1 от ЗСч, че промяна в категорията по чл. 19 се извършва, когато предприятие **за последните два отчетни периода престане да отговаря на два от трите показателя за съответната категория, като категорията се променя от началото на следващия (трети) отчетен период.** Тоест за да се счита дадено предприятие за голямо предприятие към 31.12.2023 година, то със сигурност същото е било голямо предприятие както и през предходната 2022 година, така и през още по-предходната 2021 година. Предприятие, което е създадено преди 2021 година и което за финансовата 2021 година е класифицирано като голямо предприятие, тъй като е превишило минимум два от трите показателя – балансова стойност на активите – **38 000 000 лева**; нетни приходи от продажби – **76 000 000 лева**; средна численост на персонала за отчетния период – 250 души, ако към 31.12.2022 година и към 31.12.2023 година вече не отговаря на показателите за голямо предприятие, то към 31.12.2023 година то ще си остане голямо предприятие по смисъла на чл. 19 от ЗСч, понеже промяна в категорията по чл. 19 се извършва, когато предприятие за последните два отчетни периода (2022 и 2023 година) престане да отговаря на два от трите показателя за съответната категория. Категорията се променя от началото на следващия (трети) отчетен период (01.01.2024 година). Ето защо подобни обстоятелства следва да се вземат предвид, когато предприятието се определя като голямо предприятие към 31.12.2023 година, за да се прецизира дали попада в първия етап на първоначално подаване на SAF-T от началото на 2026 година.

За определяне на данъчно задължените големи, малки и средни предприятия, които ще попаднат във втория етап на първоначално подаване на SAF-T от началото на 2027 година, следва да се вземе предвид обстоятелството, че след като бяха въведени промените в ЗСч посредством обнародвания в ДВ, брой 72 от 27 август 2024 година ЗИД на ЗСч, влизащ в сила считано от 6 юли 2024 година, показателите за определяне на категориите предприятия по смисъла на чл. 19 от ЗСч се увеличиха с 25%. В този смисъл в ЗСч, считано от 6 юли 2024 година, съгласно актуализирания текст на чл. 19 от ЗСч, определянето на категориите предприятия става по следният начин:

1. Малки предприятия са предприятия, които към 31 декември на текущия отчетен период не надвишават най-малко два от следните показатели:

- балансова стойност на активите – **10 000 000 лева**;
- нетни приходи от продажби – **20 000 000 лева**;
- средна численост на персонала за отчетния период – 50 души.

2. Средни предприятия са предприятия, които не са малки предприятия и които към 31 декември на текущия отчетен период не надвишават най-малко два от следните показатели:

- балансова стойност на активите – **50 000 000 лева**;
- нетни приходи от продажби – **100 000 000 лева**;
- средна численост на персонала за отчетния период – 250 души.

3. Големи предприятия са предприятия, които към 31 декември на текущия отчетен период **надвишават** най-малко два от следните показатели:

- балансова стойност на активите – **50 000 000 лева**;
- нетни приходи от продажби – **100 000 000 лева**;
- средна численост на персонала за отчетния период – 250 души.

Съгласно въведените изменения в ЗСч за **2024 година** **предприятията следваше отново да се категоризират**, като за целта те следваше да **използват новите, завишени прагове по отношение на своите показатели за балансова стойност на активите и нетните приходи от продажби по смисъла на изменения чл. 19**, но като **изходни данни се взема размера на отчетените показатели към 31 декември 2023 година**. В този случай за целите на прилагането на изискванията на чл. 20, ал. 1 и ал. 2 за промяна в категорията предприятие ще се счита, че 2024 година е първият отчетен период. Това означава, че смяна в категорията ще има, ако през 2024 година (съгласно показателите към 31.12.2024 година) и през следващия втори отчетен период за 2025 година (съгласно показателите към 31.12.2025 година) дружеството вече не покрива показателите на категорията предприятие, в която първоначално е било класифицирано за финансовата 2024 година – съобразно своите финансови данни към 31.12.2023 година и съобразно новите завишени прагове, влезли в сила считано от 6 юли 2024 година. Промяната в категорията предприятие ще се осъществи от началото на следващия трети период, а именно от 01.01.2026 година.

Ето защо можем да обобщим, че за определяне на задължението за подаване на стандартен одитен файл за данъчни цели (SAF-T), считано от 2027 година, предприятията ще ползват определената своя категория към 31.12.2024 година, както следва:

А) Предприятие, което е създадено **преди 2024 година** – на база на **отчетените показатели към 31.12.2023 година** и съобразно завишените с 25% показатели за балансова стойност на активите и нетните приходи от продажби.

Б) Предприятие, което е създадено **текущо през 2024 година** – на база на **отчетените показатели към 31.12.2024 година** и съобразно завишените с 25% показатели за балансова стойност на активите и нетните приходи от продажби.

Заклучение

Въвеждането на задължение за подаване на стандартен одитен файл за данъчни цели (SAF-T) е поредното предизвикателство, пред което ще се изправят практикуващите счетоводители. Със сигурност този процес няма да мине без допълнителна административна тежест и финансови разходи, които ще се поемат от самите предприятия. Счетоводните системи, софтуер, а защо не и редът на въведения в счетоводството ред за отразяване на стопанските операции в хронологичните счетоводни регистри ще трябва да бъдат променени и приспособени към техническите изисквания за

генериране на SAF-T. Тези процеси допълнително ще натоварят бизнеса за сметка на комфорта на приходната администрация. Ето защо въвеждането на задължително подаване на стандартен одитен файл за данъчни цели в България тепърва ще се преценява доколко е ефективно и дали в крайна сметка ползите ще превишат разходите по внедряването на тази нова комуникация между НАП и данъчно задължените лица.

Библиографска справка:

1. *Данъчно-осигурителен процесуален кодекс – обн., ДВ, бр. 105 от 29 декември 2005 г., в сила от 01.01.2006 г., посл. доп., ДВ, бр. 26 от 27 март 2025 г.*
2. *Закон за държавния бюджет на Република България за 2025 г., обн. ДВ, бр. 26 от 27 март 2025 г.*
3. *Закон за счетоводството – обн., ДВ, бр. 95 от 8 декември 2015 г., в сила от 01.01.2016 г., посл. изм. и доп., ДВ, бр. 26 от 27 март 2025 г.*
4. *Официална интернет страница на НАП – <https://nra.bg/wps/portal/nra/nachalo>*
5. *Официална интернат страница Европейския съюз – https://european-union.europa.eu/index_bg*

OBLIGATION TO SUBMIT A STANDARD AUDIT FILE FOR TAX PURPOSES IN BULGARIA

Hristo Dosev

Certified Public Accountant, Registered Auditor

Managing Partner

“Dosevi – consultations and audit” LTD &

“Tartey consult” LTD – Gabrovo

Keywords:	Summary
<i>Standard Audit File for Tax Purposes</i> <i>SAF-T</i> <i>National Revenue Agency</i> <i>Accountancy Law</i> <i>Tax and Insurance</i> <i>Procedural Code</i> <i>Chapter Eight b</i> <i>Value Added Tax Law</i> <i>Small, medium, large enterprises</i> <i>OECD</i> <i>Law on the State Budget of the Republic of Bulgaria for 2025</i> <i>Net sales revenue</i> <i>Proceeds from NRA accounts</i> <i>Refunded amounts for taxes and social security contributions</i>	<i>Bulgaria becomes the latest country to introduce the obligation to submit a Standard Audit File for Tax Purposes (SAF-T), making it one of 64 state administrations that will carry out a digital transformation of their tax systems. The standard was developed by the Organization for Economic Cooperation and Development (OECD) and based on the experience of countries such as Romania, Portugal and Poland. With the introduction of this mechanism, the NRA aims to implement timely communication with taxpayers, more effective management of tax risk, reduction of the administrative burden for businesses, increased voluntary compliance with applicable tax legislation and voluntary payment of due taxes.</i> <i>In this article, we will examine the issues related to the regulation and initial entry into force of the obligation to submit SAF-T in Bulgaria, regulated in the Tax and Insurance Procedural Code, as well as some specific features in determining the category of enterprises under the Accountancy Act, which are directly related to the obligation for initial submission of a standard audit file in the period 2026 – 2030 by reporting enterprises.</i>